



A PÉCSI BAZILIKA ÉS A PÜSPÖKI PALOTA

LÉGFOTÓ: KALMÁR LAJOS

Ezer év öröksége újul meg

Képzéljük el, hogy a felújítások már elkészültek, és 2015-ben járunk. Virtuális sétánkat időben és térben a Dóm téren kezdjük, mely Pécs város egyik jelképeként a vallási és kulturális élet központja, számos, gazdag hagyománnyal bíró fesztivál helyszíne. A kereszténység kulturális emlékei már a római korban meghatározó elemként jelentek meg az akkoriban Sopianae névellett város életében. Az ókeresztény kor páratlan örökségét ma is őrzik az UNESCO világörökségi listáján szereplő ókeresztény sírkamrák a székesegyház lábainál.

Több mint ezer év hite elevenedik meg itt a szemünk előtt. S bár a legújabb kutatási eredmények szerint az ókori keresztény lakosság nem érte meg a honfoglalás időszakát, e hit gyökerei erős alapot adtak a Szent István király idején létrehozott egyházmegye megalapításához. Ezen a ponton újabb érdekességre bukkanunk, hiszen Magyarországon a Pécsi Egyházmegye az egyetlen, melynek napra pontosan ismerjük az alapítási dátumát: 1009. augusztus 23-án Győrött állították ki a Szent Péter apostolfejedelem tiszteletére szentelt egyházmegye alapítólevelét Azo pápai legátus jelenlétében.

Az első évtizedekből egyházmegyénk társvédőszentje, Szent Mór püspök személye emelkedik ki, aki újjáépíttette az 1064-ben leégett székesegyházat, s az ő nevéhez fűződik az első magyarországi legenda megírása, Szent Zoerárd-András és Benedek remeték életrajza. A középkori székesegyházat, ahol korábban többek között Orseolo Péter király is végső nyughelyet kapott, valamint a püspöki várat a tatárjárás pusztítása után kőből kezdték újjáépíteni. Ha a mai székesegyház északi oldala felé sétálunk, a Neszmélyi Miklós püspök által állíttatott Aranyos Mária-kápolna és a középkori egyetem helyreállított épületeit, a XVI. század egyedülálló emlékeit láthatjuk. Itt ismét Pécs vezető kultu-

rális szerepét fedezhetjük fel, hiszen a Nagy Lajos király által 1367-ben alapított pécsi egyetem az első ilyen intézmény az országban.

A kulturális élet virágzását nagyban segítette, hogy a középkor folyamán a pécsi számított az egyik leggazdagabb egyházmegyének az országban. Emellett jelentős szerepet játszott a mindenkori főpásztorok műveltsége, mecénási tevékenysége. A késő középkori pécsi püspökök sorában különösen is kiemelkedik a reneszánsz egyik legjelesebb képviselője, a kiváló humanista költő, Janus Pannonius (1459–1472). Sírja, melyet a XX. század elején fedeztek fel, a székesegyház altemplomában látható. Ebből az időszakból a püspöki palota reneszánsz stílusú átépítése egyébként Szatmári György (1505–1521) királyi kancellárhoz, későbbi esztergomi érsekhez fűződik.

A török hódoltság nem kímélte a sokszí-
nű építészeti és kulturális értékeket. A székesegyházat raktárnak használták, az 1300 körül épült Szent Bertalan Plébániatemplomot pedig dzsámivá alakították. Itt egy kisebb kitérővel el is érkezünk sétánk következő állomásához, a Pécs-Belvárosi Templom egyedülálló szakrális épületéhez. A török időkben Gázi Kászim pasa dzsámijának nevezett épület egyszerre ötvözi a katolikus vallás és az iszlám világ szimbolikáját, építészeti stílusjegyeit. A Gyertyaszentelő Boldogasszony tiszteletére felszentelt templom felújítási munkálatai után a látogatók a maga teljességében tekinthetik meg a különleges épület kulturális nevezetességeit, beleértve a megnyitott altemplom értékeit.

Ha megcsodáltuk a köznyelvben dzsámiként is emlegetett katolikus templom kincseit, érdemes térben visszakanyarodnunk és időben továbbhaladnunk a Dóm tér épületeinek történetében. A püspökség újkori történetének egyik legjelentősebb alakja a mecénásként ismert Klimó György püspök (1751–1777), aki többek között impozáns könyvtárának nyilván-

A Pécsi Egyházmegye ezeréves múltjának egyedülálló építészeti és kulturális öröksége páratlan kincseket rejt, melyek folyamatos gondviselést igényelnek. A történelem sodrában fennmaradt épületek most újabb évtizedeket, évszázadokat nyerhetnek annak az uniós forrásnak köszönhetően, mely a pécsi belváros egyházmegyei épületeit hivatott megújítani 2014 végéig, és azok turisztikai vonzerejét igyekszik növelni. A nagyszabású munkálatok mentén szeretnénk egy rövid ízelítőt adni a ránk bízott örökség ma is látható nevezetességeiből.

nossá tételével megvetette a mai egyetemi könyvtár alapjait, a palotát pedig kibővítette, és csillagvizsgálót létesített benne. A palota mai külső és belső arculatát Scitovszky János püspök (1838–1848) idején nyerte el. A műemlék-együtteshez a palotán kívül a körülötte elhelyezkedő épületek, így a Barbakán is hozzá tartoznak. Az uniós pályázat lehetőségeihez igazodva a püspöki lakosztály termeiben – a történeti kutatáson alapuló felújítás után – korhű bútorok, értékeket őrző tárgyak bemutatásával egy állandó kiállítás idézi fel a püspökség történetét.

A bazilika előtti teret még Scitovszky püspök elődje, báró Szepesy Ignác püspök (1828–1838) bocsátotta a város lakóinak rendelkezésére, sétatér céljából. Hasonló koncepciót követve az említett pályázat egyik fontos eleme, hogy a látogatók számára eddig elzárt értékeket is bemutassák. Ilyen különleges mediterrán hangulatvilággal rendelkező látványosság a gyönyörű szökőkutakkal tarkított Palotakert, melynek egzotikus és olykor természetes fajtákkal színesített növényvilága sajátos teret alkot. A kertből egy különleges alagútrendszeren keresztül az ún. „Texas bárba” jutunk, ahol Cserháti József püspök idején egyfajta rejtékhegyként funkcionálva, a kommunista



A PÜSPÖKI PALOTA KERTJE

FOTÓ: KALMÁR LAJOS

Pécs szívében

rendszer lehallgató készülékeitől távol fontos beszélgetések zajlottak. A történetre alapozva itt egy interaktív kiállítás mutatja be a kommunista rendszerben élő egyházmegye negyven esztendejét.

Az alagút másik végén az egykori Püspöki Magtár épületébe érkezünk. Az itt létesített több mint 300 éves pincérről egy 1703-ban kelt levélben tesznek először említést. A püspökséghez egykor tekintélyes uradalom tartozott, mely szőlőterületekről az európai uralkodóházak által is kedvelt híres borok származtak, s kerültek be a mindenkori püspök fő pincéjébe. A második világháború utáni államosítások ismeretlen okból a pincét megkímélték. Az épületben egy magas színvonalú konferencia- és rendezvényterem áll rendelkezésre. Ugyancsak itt kap helyet az egyházmegye borvidékeit és a borkészítés folyamatát bemutató kiállítás.

A pincészetből kilépve, és egy kicsit tovább sétálva, ismét a székesegyház előtt állunk. Az ezeréves alapokra épített bazilikát a XIX. század első felében Pollack Mihály tervei szerint alakították át. 1882 és 1891 között zajló átépítése Dulánszky Nándor püspök (1877–1896) nevéhez fűződik, aki a dómépítés európai stílusának tanulmányozása után döntött a mai napig meghatározó lépés mellett. A Schulek Frigyes tervei alapján neoromán stílusban átépített bazilika impozáns, négytornyú épülete egyedülálló kulturális kincseket őriz. Így többek között a kápolnák falait Székely Bertalan és Lotz Károly freskói díszítik, a vitathatatlanul legrégebb, egységben megőrződött öthajós altemplom mellékhajókból nyíló lejáratainak domborműveit pedig Zala György szobrászművész készítette. A Pécs egyik szimbólumának számító székesegyház több szempontból is látványos változásokon megy keresztül 2015-ig. A korábbi felújításokból kimaradt délkeleti torony nemcsak megújul, hanem egy kilátó is vár minket, ahonnan mintegy 50 méter magasból páratlan kilátás nyílik a városra.



FOTÓ: KALMÁR LAJOS

A sok látnivaló megtekintése nem kis feladat, ezért a megfáradt utazókat a székesegyház szomszédságában, a Káptalan utcában egy, a XXI. századi vallási turisztikai igényeknek megfelelő, 35 férőhelyes zárandokház várja. Innen egy kis pihenés után ismét továbbsétálunk. A szomszédos épületen Martyn Ferenc festő, grafikus, szobrász, a XX. század egyik legjelentősebb alkotójának emléktáblája jelzi a híres képzőművész itt eltöltött 22 esztendejének idejét. A múzeum utca elején álló Martyn-ház több éve kihasználatlan volt, ezért a korábbi püspökölődök mecénási nyomdokain haladva és a művészet értékeit támogatva egy minden szempontból méltó múzeumi kiállítóter, múzeumpedagógiai műhely, valamint filmvetítő kabinet kap helyet az épületben.

A szomszédos Janus Pannonius utcában a Csontváry Múzeum gazdag kiállítása vár hasonló élménnyel bennünket. A pécsi születésű Csontváry Kosztká Tivadar életművét bemutató kiállítás kisebb-nagyobb bővítésekkel 1973 óta várja a látogatókat. Az egyházmegye tulajdonában lévő épületben – a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatóságával együttműködésben – a meglévő kiállítóterek megtöltése nyomán különböző időszaki kiállításokat tekinthetünk meg.

A Pécsi Egyházmegye ezeréves örökségét bemutatni igyekvő sétánk a végéhez ért, ismét 2013-ban találjuk magunkat. Végigtekintve a sok szép értéket, talán felsejlik bennünk a gondolat, hogy a gyönyörű alkotások megszületéséhez az emberi tudás kevés lehet. Valóban, felfoghatatlanul különleges ajándékot kaptunk a Teremtő Istentől. Vele együtt munkálkodhatunk a szép és a jó megszületésén, megőrzésén, melynek a pécsi belváros szívében álló épületek, kincsek is tanúi.

Advent napjaiban várakozással telve vágyunk a jóra – arra, hogy szépet adjunk a körülöttünk élőknek. Krisztus születésének ünnepe közeledtével szeretnénk mi is ajándékként átnyújtani ezt a rövid írást minden kedves olvasónak. Reméljük, hogy a jövő év karácsonyán személyesen is bemutathatjuk majd megújult értékeinket.

PÉCSI EGYHÁZMEGYE